

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЌИЋ.

ИЗДАВИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ ОВАКИ ПУТ.

ЉУБАВ НИЈЕ ШАЛА.

Шаљива игра у 1 радњи, по туђој мисли од А. Хаџића.

(Наставак.)

Златко (окрене се са столицом заједно Милици.) И ја нисам твоја прва љубав, Милице? Е, где мене магарца! Што ја то прене запитах! То је страшно! Ох, како сам само и могао ту змију тамо тако страшно волети! Па тек кад чује тај сабљаш за ову лудорију, коју сам учинио! Ох, та то је да свиснеш од јада! А, јао! Ала то ради! Мени се већ смржава пред очима! Сад ће ми крај бити! (Био је у почетку овога говора устао, па при крају посрне на столицу, хватајући се за стомак.)

Милица (окрене се Златку.) Шта је то, Златко? Зар сам ја то заслужила од тебе, да ми и утрнутку нашег растанка чиниш горка пребацивања!

Златко. Да како, змијо! Али знај, да ја тако исто мрзим сада и тебе и цео твој род, као што сам те пре тога радо имао! Еј, мене луде! Та где ми је памет била, да се трујем за љубав ове лисице овде!

Милица. Племенита душо, не жести се! Нека ти је утеха бар то, што сам ја теби био прва љубав!

Златко (жестоко.) Поздравио сам те по опаклији! Таман би ми само још то требало, да сам бољи од тебе! Охо, голубице моја, волели смо ми и друге, пре него што смо познали твоју голубију безазленост! Е, али то је са свим друга ствар! Ми мушви можемо тако што чинити, нама то некако и добро стоји, али женским не приличи! Е, где мене, несретника! Шта урадих, тужан! Трујем се за љубав девојке у мисли, да је само мене волела, а кад тамо, а оно девојка учила љубав у карабе свирати од сабљаша! Ох, ох, ох! Боже мој благи, ала сам ти грдно насео! А, јао, опет ми се смржава пред очима! Ју, ју ју, ала то пече! Сад ће ми крај бити!

Милица (плаче) Ох, Боже, то је сувише! Јао мени несретници, како сам само могла веровати човеку, који је толигима пре мене те исте стихове писао и клео им се, да их воли! (Подигне се у полак са столице и окрене се Златку) Невернице, знај, да те тако исто из дубине душе своје презирем као што сам те пре волела! А јао, што ми се то очи силом затварају, што сам тако изнемогла? Боже, боже, буди ми милостив! У твоје руке предајем душу своју! (Падне на столицу. За кратко време треба да је позорница празна.)

ШО ЈА В А Ш Е Т Н А Е С Т А.

Мороквашићка, Наста и пређашњи.

Мороквашићка (с поља.) Ох, Боже! Моје дете! Моје слатко дете!

Наста (с поља.) Само да не долазимо касно!

Милица. Боже благи! Моја мати! Моје писмо, у коме јој последње збогом остај казујем, сувише је рано у руке јој дошло! Шта ћемо сад да радимо, Златко?

Златко (не миче се.) Ћути, змијо! Остави ме, да бар на миру умрем! На моју несрећу ето и тај проклети отров мора да је јако изветрио кад још не ће да ради!

Наста (отварајући врата.) Ево, ово је стан господина Златка!

Мороквашићка (улазећи.) Ваља да још има помоћи! (Опази Златка и Милицу.) Милице, слатка кћери моја! Златко, сине мој! Шта учинисте да од Бога нађете? Ох, Насто, ми долазимо касно! (Посрће и падне на столицу.) Тешко мени!

Наста. (опази стакоце.) Ох, Боже, тешко нама, отровали су се! (Свршиће се.)

О С М Е Ш Н О М Е.

(Свршетак.)

А да ли се може неговати у нас шаљива игра?

Нека се то питање не чини никоме сувишно, особито ако узмемо на ум то, што многи мисле, да наше двуштвене прилике нису згодне за шаљиву игру.

Тај приговор не може никако бити озбиљан. У њему је мало праве истине а много површнога суда. У нас има и шаљиве жице и комичнога дара а и доста предмета за шаљиву игру. Нису ли карактери, који су узети за предмет шаљивим играма свију времена и народа, нису ли таки карактери поникли из саме људске природе, дакле су општи, или зар се нису развили из прилика, које се и у нас налазе у обилној разноликости?

У ком животу нема у нас градива за шаљиву игру? У јавном? Не би нам се требало дуго обзирати по њему те бисмо нашли верних копија свију оних особа и прилика, које је својом неизмерном досетљивошћу шибао Аристофан, најодличнији заступник старе грчке комедије. Има и у нас Клеона; има оних кобасичара и других носилаца „вitezова“ његових. Имамо и ми свој „кукавичњак“ у облацима, свој фронтистеријон више него што треба. Али за комедију, каква беше стара атинска, која је потезала у круг своје бодљиве цензуре велике јавне интересе, треба слободе, колико је имаше атинска држава у цвету славе своје под Периклом. Таквој комедији нема опстанка у државама данашњег кроја. Али и осим тога извора има комедија довољна градива, како другде тако и у нас у разноврсним приликама приватнога живота.

Како је те прилике умела употребити атичка комедија забележила је повесница, која нам сведочи, да су се у времену од осамдесет година око ње бавила 64 песника, па су произвели до пет стотина драма. А погледамо ли стереотипне кипове, који нам се приказују у првих наследника атинске комедије, у римских песника Плаута и Теренца: то се морамо питати, да ли ми према томе сиромаштву нисмо управо богати у врским карактерима, какве је наш живот развио? Имамо и ми смешних тврдица, и смешних љубавника, чанголиза; али имамо и од сваке руке педаната, множину сталезних и месних типова, и т. д.

Нема дакле у нас оскудице у градиву. А да нам то буде још јасније, погледајмо само како су постали и како постају драматични производи сваке руке у књижевностима других народа.

Како су долазили други народи до градива и за трагедије и за комедије? Зар су га налазили готова? Или зар то може бити у опште, као што то мисле они, који говоре, да у нас нема градива за комедију. Та може се доказати, да је једна једина црта у карактеру, један једини час у животу великих људи разгрејао песника те му послужио за језгру, из које је творна сила његова складним придодавањем произвела савршену драму. „Приказивање повесничких јунака, које тако рећи свако добро познаје, бива веома мучно,“ вели Фрајтаг. „Правоме песнику треба само по гдекоји моменат из какве год приче или приповетке, па да из тога створи радњу у драми. Најзгодније су му оне слике и прилике, којима слободно, по својој вољи, може располагати, а да му у томе не смета повесница. Издајство са својом казном, страстан чин мржње са својим последицама, поједини призор из какве породичне распре, пркосна борба против јаче силе: дају песнику огромно градиво“ вели опет Фрајтаг. То је исто рекао и Лесинг у својој драматургији овим речима: „Мршава краткоћа предмета није него пука опсена, које одмах и нестане испред труда, да се радња развије по свима својим мотивима. Ако песник уме карактере и страсти од степена до степена по мало и до краја тако извести, да у свему приметимо природан развијтак: не ће му се ваљати бринути о томе, како да испуни пет чинова с тако мало догађаја, већ ће се наћи у неприлици, што пет чинова не ће моћи обухватити градива, које ће му се под руком све то више само од себе множити.“ Велики дух шекспиров умео је из кратких анегдота стварати своје дивне комаде. А зар немамо и ми „Драм језика,“ који, из другог извора, послужи за темељ његовом „Млетачком трговцу,“ и множину других за драматичну израду не мање згодних прича, приповедака, бајака, од каквих је он саградио већином своје комедије? А где је уз те изворе још и богато врело живота? Зар нам тај живој у својој у пола смешној разноликости не нуди дан

на дан градива за комедију? Колико ли је пута сваки од нас у свом животу помислио и рекао: Ова особа, овај догађај, ох, како би то згодан предмет био за шаљиву игру! — Уза све то обиље спољашњих извора има још један, а то је дух песников, који ће својом силом створити шаљиву игру. Још једном: Ко тражи готова савршена градива, нити је песник, нити познаје услове за постанак драматичних производа. Ни један предмет није од прве руке са свим добар, а мало их је који се никако не би могли употребити, али унутрашње махне градива ваља да савлада уметност песникова, те од

несавршенога да створи савршено. За то је песник, а не грађар.

Рецију: за шаљиву игру има у нас довољно градива. Готов задатак чека само својих радника. Ко осећа у себи глас тога позива, жицу тога дара: нека отвори очи, па нека мало разгледа по круговима нашега живог, те ће му стотинама нићи слике, које ће га изазивати на благодаран рад. Уз то му ваља још изучавати старе и нове изворе, а особито језик и значај шале народне, па ће се дивним наним епским песмама народним, и знатним производима уметне лирике придружити и ведро лице шаљиве музе.

Д И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Париска сиротиња“) приказана је у недељу 18 марта, али не као обично у 7 раздела, него у 6; други чин беше са свим изостављен, те тако представа није трајала ни пуна три часа. У овој париској драми од ефекта главно је, да се изнесу на углед контрасти између господске сиротиње, која је истина туђом кривицом пала у невољу, али која се не прихвата рада, већ са лажног стида хоће стубоком да пропадне; између сиротиње друге врсте, која је весела радећи и — између грабљивих, охолих, немилостивих, па најпосле посрамљених богаташа. С тога нам није жао, што неке сцене не видимо и с лица и с наличја.

Од женских беху изврсне Маринковићка и Маринковићева (Бернијерева и Антоанета) као обично у таким улогама; тако исто Регина и Клодета (Ј. Поповићева и Л. Харићева) свака у својој врсти. Размажену, људљиву, охолу Алиду приказала је г-ђица Станишићева (која тога вечера тек други пут изађе на позорницу) са више свести о личности коју представља, него што могомо очекивати. По тој другој појави на глумионици отвора се г-ђини лепа перспектива у њезину глумачку будућност. — Од мушких Плантроз (Сајевић) у главноме беше добар; али пијаност и моментана трезвеност, у сцени пред што ће га затворити, биле су слабо обележене; тако исто беспосличарски рахатлук, у претпоследњем чину, није довољно искочио. Одликоваху се Суботић као Вилбрун, Рашић као Бито и Недељковић као Рокфељ. Лукић (П. Берније) за своју ревност и марљивост заслужује сваку хвалу; он се већ толико развио, да му сад уметнички ваља тражити праву меру у гдекојим моментима, а одучавати се од онога парализма чланова у говору, чему се јамачно привикао у трагедијама на стихове. Најбољи су лек од тога — конверсационе игре.

Б.

П Р О С В Е Т А.

* (Хрватска матица.) У недељу 23. марта имала је „Матица илирска“ главну скупштину, на којој се расправљало, како би се иста према напретку и потребама хрватскога народа на ново могла уредити. Одбор, коме је

било поверено да изради нова правила, зготовио их је, па се у том свом послу осврнуо и на друге књижевности, особито на чешку, у којој „умјелечка беседа“ тако лепо успева.

Главна је промена у §. 1. у коме сада стоји:

„Досадање друштво „Матица илирска“ промењује своје име, те ће се звати „Матица хрватска“, којој је цел:

1. Да шири корисне науке у грађанском свету;
  2. Да унапређује лепу књижевност, гласбену и творну уметност (сликарство и кичарство);
  3. Да потпомогне заслужне писце и уметнике, а понајпре чланове овога друштва у књижевном раду и на невољи;
  4. Да набавља помоћи њиховим удовицама и сиротама.
- И ако су неки старији родољуби хтели свом силом оборити тај чланак, не доуштајући, да би „Матица“ могла што друго бити, него прост издавалац књига, то је ипак скупштина тај параграф огромном већином прихватила, а тиме вели „Vienac“, посведочила, да јој је заиста стало до напретка овога друштва, које није могло већином за то успевати, што су академија за науке и друштво св. Јеронима међу собом поделили матичин књижеван задатак, којег они и врше успешно. И ми смо, вели „Vienac“ уверени, да само на темељу тих нових правила има разлога за опстанак матичин, и надамо се, да ће и противници увидити временом, да је њихова бојазан нетемељита, а њихов конзерватизам сувише био.“

С И Т Н И Ц А.

(И то је рачун.) Један беспослен српски рачунџија израчунао је да је у Српству с ову страну Саве о Божићним празницима заклато до 250 000 разне печенице која је заливена са 1 милионом холаба разнога вина а заслађена са пљаду цената разних колача. Исти рачунџија рачуна сада колико је о Божићнем празнику одевено и обувено сироте деце, колико је тој сиротој деци поклоњено књига, пера, прописева? Неки му веле да се окане тога рачуна јер у нас нико неводи рачуна о тим стварима!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

45. ПРЕДСТАВА

У НОВОЈ ПРЕТПЛАТИ 6.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 25. МАРТА 1873.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ

ПРВИ ПУТ:

НЕРВОЗНИ.

ШАЉИВА ИГРА У 3 ЧИНА, НАПИСАО ВИТОРИЈЕН САРДУ, С ФРАНЦУСКОГ.

О С О Б Е:

Бержерен	} главничари, бо аташи	Рашић.
Тирје		Зорић.
Марто, газда човек, који има кућу		Суботић.
Тибурсије, поштански чиновник		Недељковић.
Цезар, синовац мартовљев		Сајевић.
Луј, тирјеров син		Марковић.
Бележник		Соколовић.
Август, слуга		Вожовић.
Тирјерова жена		Ј. Поповићева.
Луција, кћи мартовљева		Л. Хаџићева.
Марија, кћи мартовљева под своје		Ј. Сајевићка.
Пласида, газдарица у мартовљевој кући		Ј. Маринковићка.

Збива се у Батићолу у мартовљевој кући.

У понедеоник 26. марта по други пут: „СЛАНИК“. Шаљива игра у 1. радњи од Гернера, с немачког. — За тим по други пут: „БЕЗ ЖЕНИДБЕ“. Шаљива игра у 1. радњи, написао Мирани, с немачког

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 норч. а. вр. у српској народној задружној штампарији. у позоришној писарници и увече на каси.

Од „Зборника позоришних дела“ изашло је до сад пет свезака. У првој је свесци „Школски надзорник, у другој „Шаран“, у трећој „Честитам“ и „Француско-пруски рат“, у четвртој „Краљева сеја“ а у петој „Максим Црнојевић.“ Прве две свеске стоје 20 новч., трећа 30 новч. четврта 50 новч. а пета 40 новч. а. вр.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.